

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Η

τοῦ Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δ α ν ι ἤ λ

Προέδρου τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως
στό ΙΣΤ' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο
Ἐκπροσώπων Ἱερῶν Μητροπόλεων
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
19-21 Σεπτεμβρίου 2016

μέ θέμα:

“Τό ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας”

Ἱερά Μητρόπολη Φθιώτιδος

Σεπτέμβριος 2016

Ἐνότητα 1η

**Ἡ πρόνοια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ἡ μέριμνά Της
γιά τά θέματα τῆς θείας λατρείας**

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐκτός τῶν ἄλλων ἀρμοδιοτήτων της, κατά τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α' 146), «Μεριμνᾷ διά τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί εὐπρέπειαν ὡς καί διά πᾶν εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν ἀφορῶν θέμα» (ἄρθρο 4§γ').

Οἱ Συνοδικές Ἐπιτροπές.

Σέ ἐφαρμογή τῆς ἀνωτέρω προβλέψεως μεταξύ τῶν ἀναφερομένων στόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν περιλαμβάνονται :

1. Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς θείας Λατρείας καί τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου (ἄρθρο 10§δ' τοῦ Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α' 146), τῆς ὁποίας ἀρμοδιότητα εἶναι κατά τό ἄρθρο 16 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 «Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν» Φ.Ε.Κ. τ.Α'100/20.5.2004):

«α. Ἡ μελέτη τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ, διά τῆς οἰκείας Ὑποεπιτροπῆς, ἐποπτεία συντάξεως καί ἐκδόσεως τῶν Διπτύχων ἐκάστου ἔτους.

β. Ἡ σύνταξις πλήρους καί σαφοῦς «λειτουργικοῦ κώδικος», ἀναγκαίου διά τήν εὐταξίαν ἐν τῇ Θεῖα Λειτουργίᾳ καί τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς Μυστηρίοις καί Τελεταῖς, ὡς καί διά τήν καθιέρωσιν ἐνιαίας λειτουργικῆς πράξεως καθ' ἅπασαν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

γ. Η έποπτεία καί φροντίς διά τήν συμπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις ὑπαρχουσῶν ἐλλείψεων εἰς βασικάς Τεράς Ἀκολουθίας, ὡς καί διά τήν καταλογογράφησιν καί τήν ἔκδοσιν ἐνημερωτικῶν πινάκων τῶν ἐκδοθεισῶν ἤ καί ἀνεκδότων Τερῶν Ἀκολουθιῶν.

δ. Η τεκμηριωμένη, σαφής καί πλήρης καταγραφή τῆς δεοντολογίας, τῶν σκοπῶν, τῶν τρόπων, τῶν εἰδικῶν προβλημάτων ἤ δυσχερειῶν καί τῶν προτεραιοτήτων τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἔναντι γενικῶς τῶν κοινωνικῶν «ομάδων».

ε. Η πρότασις περί διοργανώσεως πανελληνίων καί τοπικῶν Συνεδρίων στελεχῶν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου κατά τομεῖς δραστηριότητος, ὡς καί ἡ ποιμαντική φροντίς καταρτίσεως τῶν πρεσβυτερῶν καί τῶν ὑποψηφίων πρεσβυτερῶν, ὡς ἀμέσων συνεργατῶν καί πολυτίμων βοηθῶν τῶν Ἐφημερίων.

στ. Η συνεργασία μετά Σ.Ε. ὁμοειδῶν σκοπῶν ἐν τῇ ἀντιμετωπίσει συναφῶν προβλημάτων».

2. Η Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καί Μουσικῆς, πού ἔχει τίς ἐξῆς ἀρμοδιότητες, κατά τό ἄρθρο κατά τό ἄρθρο 14 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 (Φ.Ε.Κ. τ.Α'100/20.5.2004) «Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν»:

«α. Η παρακολούθησις τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ προαγωγή αὐτῶν διά παντός προσφόρου μέσου.

β. Η ἄγρυπνος μέριμνα καί διαφύλαξις τοῦ λειτουργικοῦ ἠθους καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐπί τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ ὑπεύθυνος γνωμοδοτική ἐπισήμανσις τῶν περαιοφρεομένων καινοτομιῶν πρός ἀποφυγῆν ἤ διόρθωσιν τούτων, δι' ἐνδελεχοῦς μελέτης, συντάξεως

ύπομνημάτων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., ἐκδόσεως ἐνημερωτικῶν ἐντύπων καὶ διοργανώσεως Συνεδρίων.

γ. Ἡ καταγραφή τῶν ὑφισταμένων, παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι, σχετικῶν Σχολῶν (ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀγιογραφίας, συντηρήσεως ἱερῶν εἰκόνων κ.λπ) τοῦ ἱστορικοῦ λειτουργίας καὶ τοῦ ὀργανογράμματος μίας ἐκάστης, ὡς καὶ ἡ ἐκπόνησις ἑνὸς Γενικοῦ ἀνονισμοῦ περὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν.

δ. Ἡ ἐνημέρωσις καὶ ἡ παροχή προγραμματικῆς ἢ ὀργανωτικῆς βοήθειας εἰς Ἐκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα, Ἱεράς Μητροπόλεις, Ἱεράς Μονάς, Ἐνορίας, Ἐκκλησιαστικά Ἰδρύματα, προτιθέμενα νά ἀναπτύξουν ἀντιστοίχους δραστηριότητας.

ε. Ἡ ἐξόφλησις διὰ καταλλήλων εἰσηγήσεων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ. καὶ διὰ διαβημάτων Αὐτῆς πρὸς τὴν Πολιτείαν τῆς δυνατότητος τελέσεως κατὰ καιροῦς τῆς Θείας Λειτουργίας ἐντός χριστιανικῶν μνημείων, τελούντων ἐν ἐξαρτήσῃ πρὸς τό κράτος, διαφυλαττομένης τῆς ἱερότητος, τῆς ἱστορίας, ἀλλά καὶ τῆς συμφύτου καλλιτεχνικῆς ἀξίας αὐτῶν.

στ. Ἡ προβολή τῶν ὑφισταμένων ἱερῶν μνημείων δι' ἐνημερωτικῶν δημοσιευμάτων καὶ τευχιδίων καὶ λοιπῶν μέσων ἠλεκτρονικοῦ τύπου (Η/Υ, Ρ/Σ, Τηλεοράσεως, Διαδικτύου, κ.λπ.) πρὸς τὰ στελέχη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, τόν ἐπιστημονικόν κόσμον καὶ τόν ποιμαίνόμενον λαόν, ἐπί σκοπῶν τονισμοῦ τῆς δι' αἰώνων συνεχοῦς καὶ ἀδιακόπου ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ὑποβοηθητικῶς πρὸς τὴν ἀσκουμένην λειτουργικὴν καὶ ἀντιαιρετικὴν ποιμαντικὴν.

ζ. Ἡ ἐπισταμένη, δι' Εἰσηγήσεων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., φροντίς πρὸς διασφάλισιν τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν μνημείων.

η. Η συνεργασία και συμπαράστασις πρὸς τὸ Ἴδρυμα βυζαντινῆς Μουσικολογίας (κανονισμὸς 17/1981 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, «Σύστασις καὶ Ὁργάνωσις Ἰδρύματος βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» Φ.Ε. . 135/1982-τ.Α').

θ. Η συμπαράστασις πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ὑπηρεσίας Ναοδομίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ι. Η εἰσήγησις, πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., περὶ ἀπονομῆς τιμητικῶν διακρίσεων εἰς τὸν χῶρον τῆς λειτουργικῆς τέχνης καὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς».

Εἰδικές Συνοδικές Ἐπιτροπές

Μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας συνεστήθη

1. Η Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Λειτουργικῆς Αναγεννήσεως μέ τὴν ἐξῆς ἀρμοδιότητα κατὰ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Κανονισμοῦ 139/1999 «Περὶ συστάσεως, ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Αναγεννήσεως» (Φ.Ε.Κ. τ.Α' 236/8.11.1999).

Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή :

«α. Προσδιορίζει καὶ μελετᾷ συγκεκριμένα προβλήματα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σήμερον καὶ γνωματεύει ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ ἔχη ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑπεύθυνον καὶ τεκμηριωμένην ἐνημέρωσιν κατὰ τὴν λήψιν τῶν ἐνδεικνυομένων ἀποφάσεων.

β. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐν συνεργασίᾳ μέ τὰς λοιπὰς Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς, τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις, τὰς Ἱεράς Μονὰς καὶ πάντα ἄλλον φορέα, διοργανώνει διαφόρους ἐκδηλώσεις, ὅπως : Συνέδρια, Ἡμερίδας, Σεμινάρια κ.λπ. ἢ προβαίνει εἰς θεολογικὰς ἐκδόσεις, ἐκλαϊκευτικὰ δημοσιεύματα, παραγωγή ὀπτικοακουστικῶν μέσων, ραδιοτηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, ἀξιοποιήσιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ διαδικτύου

(Internet) κ.λπ, τόσον διά τήν ἐκπαίδευσιν καί ἐπιμόρφωσιν τοῦ Ἱεροῦ λήρου ἐπί λειτουργικῶν θεμάτων, ὅσον καί διά τήν καλλιέργειαν τῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς τῶν πιστῶν.

γ. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καί ἐν συνεργασίᾳ ἰδιαίτερος μέ τάς Ὁρθοδόξους Θεολογικάς Σχολάς, προγραμματίζει ἐπιστημονικά ἐρεῦνας, προτείνει τήν χορήγησιν ὑποτροφιῶν λειτουργικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι καί ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ, ἀποστέλλει ἐκπροσώπους αὐτῆς εἰς λειτουργικά καί ἄλλα παρεμφερῆ συνέδρια καί γενικῶς ἀναλαμβάνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν, ἥτις θά συντελέσῃ εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνδιαφέροντος διά τήν σπουδήν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καί τήν ἀνάδειξιν καί προβολήν τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου λειτουργικοῦ ἥθους».

2) Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή γιά τήν Ἀκαδημία Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν πού ἔχει τίς ἐξῆς ἀρμοδιότητες, κατά τό ἄρθρο 4 τοῦ Κανονισμοῦ 133/199 «Περί συστάσεως, Ὄργανώσεως καί λειτουργίας Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν Ἀκαδημίαν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν» Φ.Ε.Κ. τ.Α'236/8.11.1999):

«α. Νά ὀργανώσῃ τήν λειτουργίαν Ἀκαδημίας ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς ἐκμαθήσεως καί διακονίας ἐν συνεχείᾳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν, μέ προοπτικήν διορθόξου συμβολῆς, τῆς ὁποίας τό ὀργανόγραμμα, τήν σύνθεσιν καί τούς ὅρους λειτουργίας, ὥστε νά ἀποτελέσῃ ἰβωτόν διατηρήσεως καί διαφυλάξεως καί διαδόσεως τῶν στοιχείων τῆς πατρώας Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β. Νά προσδιορίσῃ τήν στάθμην τῶν σπουδῶν (ΙΕ -ΤΕΙ), ἀφοῦ διερευνήσῃ τήν δυνατότητα περί τῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας καί τῶν

άρμοδιων ὀργάνων αὐτῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀντιστοιχῶν τίτλων, πρὸς ἐπαγγελματικὴν κατοχύρωσιν τῶν ἀποφοίτων.

γ. Νά συντάξη τὰ προγράμματα σπουδῶν τῆ συνδρομῆ εἰδικῶν καθ' ὕλην ἀρμοδιῶν καθηγητῶν.

δ. Νά δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις ὥστε οἱ σπουδασταὶ τῆς ἐξονομασθείσης Ἀκαδημίας νά βιώνουν μέ ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ τό ἀρμόζον ἐκκλησιαστικόν ὕφος καὶ ἦθος τὴν διακονίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν – Λειτουργικῶν Τεχνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

ε. Νά ὑποβάλῃ προτάσεις πρὸς ἐξασφάλισιν χρηματοδοτικῶν πόρων διὰ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοτέλειαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἀκαδημίας».

3) Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Χριστιανικῶν Μνημείων πού ἔχει τίς ἐξῆς ἀρμοδιότητες, κατὰ τό ἄρθρο 4 τοῦ Κανονισμοῦ 137/199 «Περὶ συστάσεως, Ὄργανώσεως καὶ λειτουργίας Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰ Χριστιανικά Μνημεῖα» (Φ.Ε.Κ. τ.Α'236/8.11.1999):

«α. Νά ἐπικοινωνῇ ἀμέσως μέ τὰς κατὰ τόπους Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε τό συντομώτερον δυνατὸν νά ἐπιτελεσθῇ ἡ καταγραφή τῶν σωζομένων εἰς αὐτάς Χριστιανικῶν Μνημείων, παλαιοχριστιανικῶν, βυζαντινῶν, μεταβυζαντινῶν καὶ νεωτέρων.

β. Νά ἐπικοινωνῇ μέ τὰς κατὰ τόπους Διευθύνσεις τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Υπουργείου Πολιτισμοῦ, ὥστε νά διερευνηθῇ διὰ τῆς ἀμοιβαίας συνεργασίας καὶ νά διαπιστωθῇ ὁ καλύτερος τρόπος, διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν προσπαθειῶν ἀναστηλώσεως τῶν Μνημείων, τὰ ὁποῖα θά καταγραφοῦν, καὶ μάλιστα ἐκείνων, ἅτινα ἔχουν ἀνάγκην ἀναστηλώσεως ἢ συντηρήσεως.

γ. Νά μελετήση τήν ἀξιοποίησιν τῶν Ἱερῶν αὐτῶν τόπων, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

δ. Νά εὐαισθητοποιήσῃ τήν κοινήν γνώμην, μέ κάθε πρόσφορον μέσον (Τύπον, ΜΜΕ, διανομὴν ἐντύπων κ.λπ.), ὥστε νά υπάρξῃ ἐνδιαφέρον καί ἀνιδιοτελής προσφορά ἐκ μέρους εἰδημόνων Ἀρχιτεκτόνων –Μηχανικῶν καί Συντηρητῶν διὰ τήν ἀποτύπωσιν τῶν μνημείων αὐτῶν καί τήν ἐκπόνησιν τῶν ἀπαιτούμενων μελετῶν.

ε. Νά ἐντάξῃ τὰ μνημεῖα αὐτά εἰς Προγράμματα τοῦ Υπουργείου Πολιτισμοῦ ἢ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ὥστε νά υπάρξουν ὑπὲρ αὐτῶν οἰκονομικαί χορηγίαι.

στ. Νά ἐκπονήσῃ Ἐκκλησιαστικόν Χάρτην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νά ἀποτυπωθοῦν τὰ κατὰ τόπους Χριστιανικά Μνημεῖα».

* * * * *

Τὰ Λειτουργικά Συμπόσια

Γιὰ τήν ἐξειδικευμένη μελέτη τῶν θεμάτων τῆς θείας λατρείας θεσπίσθησαν τὰ Λειτουργικά Συμπόσια.

Στά συνελθόντα Λειτουργικά Συμπόσια ἐξετάσθησαν ἐν βάθει καί πλάτει τὰ θέματα τῆς θείας λατρείας μέ ἐμπεριστατωμένες εἰσηγήσεις πού ἀνέπτυξαν οἱ πλέον εἰδήμονες καί κατάλληλοι ἐπιστήμονες τῶν θεολογικῶν μας Σχολῶν καί ἀποτελοῦν πολύτιμο βοήθημα μελέτης γιὰ τήν ἀντιμετώπιση τῶν προκυπτόντων ἀναγκῶν καί προβλημάτων. Ὅλες αὐτές οἱ ἀποκομισθεῖσες γνώσεις, ἐμπειρίες, προβληματισμοί καί προτάσεις ἔχουν ἀποθησαυρισθεῖ στούς τόμους τῶν Πρακτικῶν πού ἔχουν ἐκδοθεῖ.

Ἵπενθυμίζουμε τὰ θέματα τῶν προηγουμένων Πανελληνίων
Λειτουργικῶν Συμποσίων

Τό Α' συγκλήθηκε τό ἔτος 1999 στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος»

Τό Β' συγκλήθηκε τό ἔτος 2000 στόν Βόλο, στήν Ἱερά Μητρόπολη
Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ, μέ θέμα:

«Τήν Λειτουργικήν Ἀνανέωσιν»

Τό Γ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2001 στήν Νεάπολη Θεσσαλονίκης, στήν
Ἱερά Μητρόπολη Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας»

Τό Δ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2002 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν
Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Γάμου»

Τό Ε' συγκλήθηκε τό ἔτος 2003 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν
Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Ἱερουργεῖν τό Εὐαγγέλιον»

Τό ΣΤ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2004 στήν Τήνο, στήν Ἱερά Μητρόπολη
Σύρου, μέ θέμα:

«Χριστιανική Λατρεία καί εἰδωλολατρία»

Τό Ζ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2005 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν
Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης»

Τό Η' συγκλήθηκε τό ἔτος 2006 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Χριστιανικόν Ἑορτολόγιον»

Τό Θ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2007 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ θανάτου εἰς τήν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας»

Τό Ι' συγκλήθηκε τό ἔτος 2008 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Ἡ υἰγεία καί ἡ ἀσθένεια στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας»

Τό ΙΑ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2009 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Μυσταγωγῶν Κύριε τούς μαθητάς ἐδίδασκες λέγων»

Τό ΙΒ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2010 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Πρόσωπα καί Σταθμοί, ὀρόσημα στήν διαμόρφωση τῆς θείας λατρείας»

Τό ΙΓ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2011 στό Ἰδρυμα Τηνιακοῦ Πολιτισμοῦ στήν Τήνο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου, μέ θέμα:

«Ὁ Λειτουργικός Λόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σήμερα».

Τό ΙΔ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2012 στήν Πάτρα στήν Ἱερά Μητρόπολη Πατρῶν, μέ θέμα:

«Οἱ λειτουργικές Τέχνες».

Τό ΙΕ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2014 στήν Ἀθήνα, στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἀγίου Γεωργίου Καρέα στόν Βύρωνα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ μέ θέμα:

“Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου”

* * * * *

Ἑνότητα 2η

Τό παρόν Λειτουργικό Συμπόσιο θά μελετήσῃ τό θέμα :

«ΤΟ ΑΓΙΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ Ε ΛΗΣΙΑΣ».

Μέ τόν ὄρο ΑΓΙΟΛΟΓΙΟΝ ἐννοοῦμε τόν κατάλογο τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας στόν ὁποῖο ἐντάσσονται ἢ κατατάσσονται οἱ Ἄγιοι τῆς Ἐκκλησίας πού εὐαρέστησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἀγία ζωή τους, τό μαρτύριό τους, καί ἐν γένει τήν μαρτυρία τους.

«Μαρτύρων μνήμης τίς ἄν γένοιτο κόρος τῶ φιλομάρτυρι ; διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην εὐνοίας» (Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία ιθ', Εἰς τοὺς ἀγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας, P.G. 31, 508)

«Ἡ πρὸς τοὺς εὐνοὺς τῶν ὁμοδούλων διάθεσις τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν δεσπότην ἔχει, ᾧ δεδουλεύκασιν, καὶ ὁ τοὺς διὰ πίστιν ἠθληκότας τιμῶν,

δηλός ἐστιν τὸν ζῆλον ἔχων τῆς πίστεως» (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἱερά Παράλληλα, P.G. 1237C)

Στὴν ἀπόφαση τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πού συμπεριελήφθη στό Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας καθορίζεται ἡ θέση τῶν Ἁγίων στήν Ἐκκλησία, ἡ τιμή πρὸς αὐτούς καί ἡ σχέση τῶν πιστῶν μέ αὐτούς.

«Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Απόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν. οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν Χριστόν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τοὺς Αὐτοῦ ἁγίους ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν βαοῖς, ἐν εἰκονίσμασι, τὸν μὲν ὡς Θεὸν καὶ δεσπότην προσκυνοῦντες καὶ σέβοντες, τοὺς δὲ διὸ τὸν κοινὸν Δεσπότην ὡς αὐτοῦ γνησίους θεράποντας τιμῶντες καὶ τὴν κατὰ σχέσιν προσκύνησιν ἀπονέμονες.

Αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμένην ἐστήριξε».

« Ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες τις δωρεές τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ τελείωσις τῶν ἁγίων, ... αἱ τί λέγω ὅτι ἡ μεγαλύτερη; ὅλη ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ αὕτη εἶναι. Διότι ὁ σκοπὸς καὶ ὁ καρπὸς ὅλων τῶν ἀγαθῶν πὸν πραγματοποίησε ὁ Θεὸς στὸ ἀνθρώπινο γένος μας εἶναι οἱ χοροὶ τῶν ἁγίων. αἱ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ δημιουργήθηκε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ὅλα τὰ ὀρατὰ. Γι' αὐτὸ ἔγινε ὁ παράδεισος, γι' αὐτὸ οἱ προφῆτες, γι' αὐτὸ σαρκώθηκε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, γι' αὐτὸ οἱ διδασκαλίαι Του, τὰ ἔργα Του, τὰ πάθη Του, ὁ θάνατός Του: γιὰ νὰ μετοικήσουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ γίνουν κληρονόμοι τῆς ἐκεῖ βασιλείας. (Ἅγιος Νικόλαος ἀβάσιλας, Ἑρμηνεῖα στήν θεία Λειτουργία, κεφ. 49, 21).

Οἱ Ἅγιοι καί οἱ Μάρτυρες τῆς Ὁρθοδόξου πίστεώς μας κατέχουν στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας μας, μετά τόν Κύριο καί θεμελιωτή της Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τήν Παναγία Μητέρα Του, τήν κεντρικότερη θέση. Μέ τήν ἐν Χάριτι Θεοῦ ζωή τους, τό μαρτύριο τῆς συνειδήσεως καί τοῦ αἵματός τους, ἔγιναν καί συνεχίζουν νά'εῖναι ἡ ζωντανή μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο. Γι' αὐτό καί ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καυχᾶται γιά τούς Ἁγίους καί τούς Μάρτυρες της, τούς τιμᾷ καί τούς γεραίρει, καί Αὐτοί μέ τή σειρά τους φανερώνουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι τό «καλό δένδρο» πού φέρει καλούς καρπούς, τό ἀληθινό σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐπίκληση τῶν Ἁγίων ἀπό τούς πιστούς δέν προσκρούει οὔτε ἀντιβαίνει στό μεσιτικό ἔργο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφ' ὅσον κατά τήν ἁγία Γραφή «εἰς γάρ ἐστί μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός» (Πρός Τιμόθεον Α', β', 5)

« Ὁ δέ τρόπος οὗτος τῆς γνώσεως τῶν ἁγίων εἶναι «ἡ ἀποκάλυψις τοῦ παναγίου Πνεύματος, τοῦ πανταχοῦ παρόντος καί μηδέν ἀγνοοῦντος, ἄλλα πάντα εἰδότης – Θεός γάρ-καί τούτων ὅσα βούλεται τοῖς πιστοῖς τῶν δούλων ἀποκαλύπτωντος, κἀκείνους εἰς ἔντευξιν ὑπέρ τῶν δεομένων ἐγείροντος καί τάς τοιαύτας ἐντεύξεις καί ἀποδεχομένου καί πληροῦντος. Τοῦτο οὖν ἰδοῦσα ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καί πάλαι τούτους ἐπεκαλεῖτο καί μέχρι σήμερον τοῦτο ποιεῖ, οὐδέν ἕτερον παρά τούτων αἰτοῦσα ἢ τό πρεσβεύειν τόν πάντα δυνάμενον Θεόν ὑπέρ ἡμῶν, πολλαῖς θλίψεσι καί ἀνωμαλίαις τοῦ βίου περικυκλούμενων ὁσημέραι, ἴν' ὑπομονήν τε ἐν ταῖς θλίψεσι δῶ ὁ οἰκτίρμων Θεός καί τήν ὑπό τούτων ἀπαλλαγὴν ἐν τάχει». Διά τοῦτο δέν ἐπικαλούμεθα τούς ἁγίους, ὅπως σώσωσιν ἡμᾶς ἢ λυτρώσωσιν ἢ προνοήσωσι περί ἡμῶν, διότι ταῦτα ἀρμόζουσι μόνῳ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἀπλῶς ὅπως πρεσβεύσωσιν εἰς τόν Θεόν ὑπέρ ἡμῶν. Ἡ τοιαύτη δέ ἐπίκλησις καί πρεσβεία τῶν ἁγίων οὐδαμῶς προσκρούει εἰς τό μεσιτικόν ἔργον τοῦ Σωτῆρος, ὄντος μόνου μεσίτου μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων· διότι ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι «οὐ

λέγομεν τούς αγίους μεσίτας· εἷς γάρ ἐστι μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, ὅς μόνος ἀμέσως δύναται τῷ τε Πατρὶ καὶ ἡμῖν μεσιτεύειν... οἷς ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε πείθων τὸν αὐτοῦ κατ' οὐσίαν, ἡμῶν δὲ κατὰ χάριν πατέρα οἰκτεῖραί τε ἡμᾶς καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἀξιῶσαι, ἡμῖν δὲ μυστικῶς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν λαλῶν καὶ τὰ εἰκότα παραινῶν ἀοράτως καὶ πρὸς ἀγαθόν τὸ ἡμῶν θέλημα διευθύνων καὶ ἐνισχύων... Οὐ μεσίτας τοίνυν τούς ἤδη μεταστάντας αγίους καλοῦμεν, ἀλλὰ πρέσβεις καὶ ἰκέτας πρὸς τὸν Θεόν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀδελφῶν ἐκείνων ὄντων». Ὅθεν πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἅγιοι, καὶ ὑπὲρ πάντας ἢ παναγία μήτηρ τοῦ υἱοῦ ἐξαιτοῦνται ὅπως ὁ Θεὸς μνησθῆ τῶν ἐπὶ γῆς ἀδελφῶν οὐχὶ ἐπὶ τοῖς ἰδίους αὐτῶν κατορθώμασιν ἢ ἀκριβοδικαίοις, ἤτοι ἀξιομισθίαις, διότι τοιοῦτόν τι δίκαιον δὲν ἔχουσι παρά τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐν τοῖς κατορθώμασι καὶ ἀκριβοδικαίοις τοῦ κοινῆ πάντων Σωτῆρος. Διὸ οὔτε τὴν Θεοτόκον οὔτε ἄλλον τινὰ τῶν αγίων «λέγομεν κατὰ τινὰ δικαίαν ὀφειλὴν ἢ ἀκριβοδικαίον παρά τῷ Θεῷ τοῦτο ποιεῖν- ἄπαγε· οὐδενὶ γάρ ὁ Θεὸς ὀφείλει, πᾶσα δὲ ἢ λογικὴ κτίσις ὄρατὴ τε καὶ ἀόρατος πλεῖστα καὶ ἄπειρα τούτῳ ὀφείλει—ἀλλὰ κατὰ παρρησίαν, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐδωρήσατο» (Ἰωάννου Καρμίρη, Ἡ Ὁμολογία μετὰ τῶν πρὸς Γῶδον Ἀποκρίσεων τοῦ Μητροφάνους ριτοπούλου καὶ ἡ Δογματικὴ Διδασκαλία αὐτοῦ, ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΙΘ' (1941-1948), τ. Γ', σ. 417-418)

α'. Ὁ ὅρος Ἀ γ ι ο λ ο γ ί α ἀφορᾷ στὸν Κλάδο ἐκεῖνο τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν, πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο μελέτης τὸν βίον τῶν αγίων καὶ τὴν τιμὴν, ἢ ὅποια τοὺς ἀπεδόθη κατὰ τὴν ροὴ τῶν αἰώνων.

Ἡ σημασία τῆς παρουσίας αὐτῆς τῶν Ἀγίων στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, στὴν Θεολογία καὶ στὴν λατρεία καθὼς καὶ ἡ προβληματικὴ τῆς διακηρύξεως τῆς ἀγιότητος τῶν Ἀγίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μέ τίς ἐπι μέρους πτυχές πού θά ἀναπτυχθοῦν ἀπὸ τοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονες.

Ἡ δημιουργία αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς εἰδικότητος ἐπεβάλλετο ἐξ αἰτίας τοῦ ὅλως ἰδιαιτέρου χαρακτήρος τῶν ὑπὸ ἐπεξεργασία δεδομένων. Οἱ πράξεις τῶν μορτύρων, οἱ βίοι τῶν ἁγίων μοναχῶν, ἐπισκόπων, ἀρχόντων καὶ παρθένων, τὰ ἐνεργούμενα στοὺς τάφους τοὺς ἢ διὰ τῶν λειψάνων καὶ τῶν εἰκόνων τοὺς θαύματα δὲν εἶναι διηγήσεις ὡς οἱ λοιπές. Ἐμπνεόμενα ἀπὸ ἐνθουσιαστικό θαυμασμό, ἀπὸ τὴν μέριμνα ἐποικοδομῆς τοῦ ἀναγνώστου καὶ συχνάκις ὡσαύτως ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐλκυσθοῦν οἱ προσκυνητές στὸ ἱερό ἐνός θαυματουργοῦ, τὰ εὐλαβῆ αὐτὰ κείμενα, ὅσον καὶ ἂν διαφέρουν μεταξύ τοὺς, παρουσιάζουν τόσα κοινὰ χαρακτηριστικά, ὥστε ἀποτελοῦν πράγματι μία εἰδικὴν γραμματεία καὶ πρέπει νὰ μελετῶνται ὡς σύνολο.

β'. Ἡ σπουδαιότης τῆς Ἀγιολογίας προέρχεται ἀπὸ τὸν κεφαλαιώδη ρόλο πού ἠ πρὸς τοὺς ἁγίους τιμῆ ἔπαιξεν, σ' ὅλο τὸν χριστιανικό πολιτισμό, τόσο στὴν Ἀνατολή ὅσο καὶ στὴν Δύση. Προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴ ἀφθονία πολυτίμων πληροφοριῶν, τίς ὅποῖες οἱ ἀγιολογικὲς ἀφηγήσεις μᾶς διασώζουν ὄχι μόνον σχετικῶς μέ τίς θρησκευτικὲς δοξασίες καὶ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ τὴν καθημερινή ζωή, τοὺς θεσμούς καὶ τὰ γεγονότα ἐποχῶν, γιὰ τίς ὅποῖες ἄλλες μαρτυρίες δὲν εἶναι ἀκριβολόγοι ἢ ἐλλείπουν παντελῶς.

γ'. Οἱ πηγές τῆς Ἀγιολογίας διακρίνονται ἀνέτως σέ δύο κατηγορίες : τὴν φιλολογικὴ καὶ τὴν λειτουργικὴ.

Οἱ φιλολογικὲς πηγές εἶναι τὰ πάθη τῶν μαρτύρων καὶ οἱ βίοι τῶν ἁγίων, οἱ περὶ τῶν θαυμάτων διηγήσεις, οἱ εὐρέσεις καὶ ἀνακομιδές λειψάνων, αἱ “ψυχωφελεῖς” ἱστορίες κ.λπ. Παραπλεύρως τῶν τμημάτων,

τῶν διαλαμβανόντων περί ενός ἁγίου ἢ ενός ὁμίλου μαρτύρων ὑπάρχουν ἀπό τόν Δ' αἰῶνα καί πέραν, συλλογές ἀφιερωμένες σέ μία κατηγορία ἁγίων, ὡς οἱ Μάρτυρες τῆς Παλαιστίνης ὑπό τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας, οἱ Μοναχοί τῆς Συρίας ὑπό τοῦ Θεοδωρήτου, οἱ τῆς Ἰταλίας ὑπό Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου. Οἱ πλεῖστοι τῶν βίων τῶν ἁγίων εἶναι ἀνώνυμοι, ὑπάρχουν ὅμως καί μερικοί ἀποδιδόμενοι, βασίμως ἢ καθ' ὑπόθεση, στά μεγαλύτερα ὀνόματα μεταξύ τῶν χριστιανῶν συγγραφέων. Ὅταν ἐπεκράτησε ἡ συνήθεια νά ψάλλεται ἡ Ἀκολουθία εἰς δέ τήν τράπεζαν νά ἀναγιγνώσκεται ὁ βίος τῶν κυριωτέρων ἁγίων κατά τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς ἐκάστου, ταξινομήθηκαν τά ἀναγνώσματα αὐτά συμφώνως πρὸς τήν ἡμερολογιακή σειρά καί ἀπηρτίσθησαν δι' αὐτῶν τόμοι, καλούμενοι Μηνολόγια. Ἐπειδή ὠρισμένοι βίοι ἦταν λίαν ἐκτενεῖς γιά τήν δημοσία ἀνάγνωση, ἐπετμήθησαν. Τό βυζαντινὸ αὐτοκρατορικό Μηνολόγιο (ΙΑ' αἰῶν) εἶναι συλλογή τέτοιων ἐπιτομῶν.

Οἱ λειτουργικὲς πηγές ἐνδιαφέρουν τήν ἱστορίαν τῆς πρὸς τοὺς ἁγίους τιμῆς. Κατ' ἀρχήν, ἡ ἑορτὴ ἑνὸς ἁγίου ἐτελεῖτο ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ τάφου του καί κατά τήν ἐπέτειο τῆς ἐκδημίας του. Τά δύο αὐτά στοιχεῖα – τόπος καί ἡμερομηνία - ὑπῆρξαν αἱ «ἁγιολογικὲς συντεταγμένες», οἱ ἐπιτρέπουσες τόν καθορισμὸ τῆς νομιμότητος γιά τήν ἀπόδοση τιμῆς σ' ἓνα ἅγιο.

Στὴν Ἀνατολή ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες διαμορφώθηκαν τά Συναξάρια, περιέχοντα περίληψη τοῦ βίου τῶν ἑορταζομένων ἐκάστη ἡμέρα ἁγίων.

Κατά τήν διδασκαλία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «τιμᾶν καὶ μεγαλύνειν ἐδιδάχθημεν πρῶτον μὲν τήν κυρίως καί ἀληθῶς Θεοτόκον, τήν ἀνωτέραν πασῶν τῶν οὐρανίων δυνάμεων, τὰς τε ἁγίας

καί ἀγγελικὰς δυνάμεις, τούς τε μακαρίους καί πανευφήμους· ἀποστόλους, προφήτας τε τούς ἐνδόξους καί τούς καλλινίκους καί ὑπέρ Χριστοῦ ἀθλήσαντες μάρτυρας καί τούς ἁγίους καί θεοφόρους διδασκάλους καί πάντας τούς ὀσίους ἄνδρας, καί ἐξαιτεῖσθαι τὰς τούτων πρεσβείας, ὡς δυναμένας ἡμᾶς οικειῶσαι τῷ παμβασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ, φυλάττοντας δηλαδή τὰς αὐτοῦ ἐντολάς καί ἐναρέτως βιοῦν προαιρουμένους· ἔτι γε μὴν ἀσπαζόμεθα καί τόν τύπον τοῦ τιμίου καί ζωοποιῦ σταυροῦ καί τὰ ἅγια λείψανα τῶν ἁγίων, καί τὰς ἁγίας καί σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα καί ἀσπαζόμεθα καί περιπτυσσόμεθα, κατὰ τήν ἀρχῆθεν παράδοσιν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (J. Harduin, Acta Conciliorum IV, 265. Ἴδε καί Πρακτικά τῶν Ἁγίων καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων..., Ἐκδοση Καλύβης Τιμίου Προδρομοῦ Ἱερῶς Σκήτης Ἁγίας Ἄννης, Ἁγιον Ὄρος, τόμος Γ', σελ. 413).

Μέ τίς εἰσηγήσεις τοῦ παρόντος Συμποσίου ἐπιδιώκεται νά ἐπισημανθοῦν, ἡ θέση τῶν ἁγίων στήν Ἐκκλησία, ἡ σχέση τῶν πιστῶν μαζί τους, ἡ τιμή στά πρόσωπά τους, τό μαρτύριο καί ἡ μαρτυρία τους, ὁ τρόπος ἀποδόσεως ἀπό τούς πιστούς τιμῆς σ' αὐτούς καί ἄλλα.

* * * * *

Ἑνότητα 3η

Χαιρετισμοί

Χαιρετίζω ἐγκάρδια καί φιλάδελφα:

α. Τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμο.

β. Τούς παρόντες Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, πού εὐλογοῦν μέ τήν σεπτή παρουσία τους τούς ποιμαντικούς προβληματισμούς ὅλων μας.

γ. Τούς ἐντιμότατους Ἄρχοντες τῶν ἐπ' ἐξουσίας τοῦ Τόπου πού μᾶς τιμοῦν μέ τήν παρουσία τους.

δ. Τούς Πανοσιολογιωτάτους, Αἰδεσιμολογιωτάτους Πρεσβυτέρους καί Ἐλλογιμωτάτους Εἰσηγητές καί Μέλη τοῦ παρόντος Συμποσίου, πού ὅλοι μαζί θά συμπροβληματισθοῦμε γιά τά θέματα πού θά ἀναπτυχθοῦν στίς ἐπί μέρους εἰσηγήσεις.

ε. Ὅλους αὐτούς πού προσῆλθαν στό συγκαλούμενο σήμερα, μετά ἀπό ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας, δέκατο ἕκτο (ΙΣΤ') Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων

* * * * *

Ἑνότητα 4η.

Εὐχαριστίες

Ἐπιτρέψατέ μου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς νά εὐχαριστήσω:

α. Τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά τήν ἀπόφασή της νά συγκαλέσει τά παρόν Συμπόσιο.

β. Τόν Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπό μας κύριο Γερώνυμο τόν Β' για τήν ἀποδοχή τοῦ αἰτήματος τῆς Ἐπιτροπῆς μας νά συγκληθεῖ τό παρόν Λειτουργικό Συμπόσιο καί νά τό θέσει ὑπό τήν αἰγίδα του, ὅπως ἐπίσης καί για τήν ὅλη ὑποστήριξή του στό ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς μας.

γ. Τούς Σεβασμιωτάτους ἀδελφούς, τούς παρόντες καί ὄσους ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους στό παρόν Συμπόσιο.

δ. Τούς παρισταμένους Ἄρχοντες τῶν Δήμων μας πού μᾶς τιμοῦν μέ τήν παρουσία τους.

ε. Τούς προσελθόντες ἀπό τίς Ἱερές Μητροπόλεις πατέρες καί ἀδελφούς, Μέλη τοῦ Συμποσίου.

στ. Τούς Εἰσηγητές, πού ἀνέλαβαν τήν εὐθύνη καί τόν κόπο νά ἐτοιμάσουν τίς εἰσηγήσεις τους.

ζ. Τά μέλη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως καί τῶν Συναρμοδίων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν πού ἀναφέρθηκαν για τήν συμβολή στήν πραγματοποίηση τοῦ Συνεδρίου.

η. Ὅσους κοπίασαν ἤ θά κοπιάσουν για τήν πραγματοποίηση τοῦ Συμποσίου μας. Τόν Γραμματέα μας Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Βαρνάβα Θεοχάρη, τούς κληρικούς καί συνεργάτες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας ἄνδρες καί γυναῖκες πού προθύμως θά διακονήσουν.

ι. Τούς χορηγούς μας.

«Περί τῶν ἁγίων καί τῆς τῶν λειψάνων αὐτῶν τιμῆς»

«Περί τῶν ἁγίων καί τῆς τῶν λειψάνων αὐτῶν τιμῆς Τιμητέον τοὺς ἁγίους ὡς φίλους Χριστοῦ, ὡς τέκνα καί κληρονόμους Θεοῦ, ὡς φησιν

Ἰωάννης ὁ θεολόγος εὐαγγελιστής· «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». «*στε οὐκέτι εἰσὶν δοῦλοι, ἀλλ' υἱοί· εἰ δὲ υἱοί, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ*». αἱ ὁ ὑρίος ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις τοῖς ἀποστόλοις φησὶν· «*Ἕμεῖς φίλοι μου ἐστε*».

Οὐκέτι ὑμᾶς καλῶ δούλους· ὁ γὰρ δοῦλος οὐκ οἶδε, τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ ὑρίος». Εἰ δὲ καὶ «*ασιλεύς βασιλέων καὶ ὑρίος κυριευόντων*» καὶ «*Θεὸς θεῶν*» ὁ Δημιουργὸς τῶν ἀπάντων καὶ ὑρίος λέγεται, πάντως οἱ ἅγιοι θεοὶ τε καὶ κύριοι καὶ βασιλεῖς. Τούτων Θεὸς ὁ Θεὸς καὶ ὑρίος καὶ βασιλεύς ἐστι καὶ λέγεται. «*Εγὼ γὰρ εἰμι*», φησὶ τῷ Μωσεῖ, «*Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ*». αἱ Θεὸν Φαραὼ τὸν Μωσῆν ὁ Θεὸς ἐποίησεν. Θεοὺς δὲ λέγω καὶ βασιλεῖς καὶ κυρίους οὐ φύσει, ἀλλ' ὡς τῶν παθῶν βασιλεύσαντας καὶ κυριεύσαντας καὶ τὴν τῆς θείας εἰκόνας ὁμοίωσιν, καθ' ἣν καὶ γεγένηται, ἀπαραχάρακτον φυλάξαντας –βασιλεύς γὰρ λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν– καὶ ὡς ἐνωθέντας Θεῷ κατὰ προαίρεσιν καὶ τοῦτον δεξαμένους ἔνοικον καὶ τῇ τούτου μεθέξει γεγονότας χάριτι, ὅπερ αὐτός ἐστι φύσει. Πῶς οὖν οὐ τιμητέον τοὺς θεράποντας καὶ φίλους καὶ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ χρηματίσαντας; Ἡ γὰρ πρὸς τοὺς εὐγνώμονας τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην εὐνοίας.

Οὗτοι ταμιεῖα Θεοῦ καὶ καθαρὰ γεγόνασι καταγωγή· «*Ἐνοικήσω γὰρ ἐν αὐτοῖς*», ὁ Θεὸς φησὶ, «*καὶ ἐμπεριπατήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός*». Ὅτι μὲν οὖν «*ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν θάνατος*», φησὶν ἡ θεία Γραφή· ὁ θάνατος γὰρ τῶν ἁγίων ὕπνος μᾶλλον ἐστὶ ἢ θάνατος. «*Ἐκοπίασαν γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζήσονται εἰς τέλος*», καί· «*Τίμιος ἐναντίον υἱοῦ ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ*». Τί οὖν τιμιώτερον τοῦ ἐν χειρὶ εἶναι

Θεοῦ; Ζωὴ γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ φῶς καὶ οἱ ἐν χειρὶ Θεοῦ ὄντες ἐν ζωῇ καὶ φωτὶ ὑπάρχουσιν.

Ὅτι δὲ διὰ τοῦ νοῦ τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἐνώκησεν ὁ Θεός, φησὶν ὁ ἀπόστολος: «Οὐκ οἶδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Πνεύματος Αγίου ἐστίν;» «Ὁ δὲ ὕριος τὸ πνεῦμά ἐστι», καί: «Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός». Πῶς οὖν οὐ τιμητέον τοὺς ἐμψύχους ναοὺς τοῦ Θεοῦ, τὰ ἔμψυχα τοῦ Θεοῦ σκηνώματα; Οὗτοι ζῶντες ἐν παρρησίᾳ τῷ Θεῷ παρεστήκασι.

Πηγὰς ἡμῖν σωτηρίους ὁ Δεσπότης Χριστὸς τὰ τῶν ἀγίων παρέσχετο λείψανα, πολυτρόπως τὰς εὐεργεσίας πηγάζοντα, μύρον εὐωδίας βρύνοντα. αἱ μηδεὶς ἀπιστεῖτω. Εἰ γὰρ ἐξ ἀκροτόμου πέτρας ὕδωρ ἐν ἐρήμῳ, ἐπήγαγε βουλομένου Θεοῦ καὶ ἐκ σιαγόνος ὄνου τῷ Σαμψῶν διψῶντι, ἐκ μαρτυρικῶν λειψάνων μύρον εὐῶδες ἀναβλύζειν ἄπιστον; Οὐδαμῶς, τοῖς γε εἰδόσι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἀγίων παρ' αὐτοῦ τιμὴν.

Ἐν τῷ νόμῳ πᾶς ὁ νεκροῦ ἀπτόμενος ἀκάθαρτος ἐχρημάτιζεν, ἀλλ' οὐχ οὗτοι νεκροί. Ἀφ' οὗ γὰρ ἡ αὐτοζωή, ὁ τῆς ζωῆς αἴτιος, ἐν νεκροῖς ἐλογίσθη, τοὺς ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως καὶ τῇ εἰς αὐτὸν πίστει κοιμηθέντας οὐ νεκροὺς προσαγορεύομεν. Νεκρὸν γὰρ σῶμα πῶς θαυματουργεῖν δύναται; Πῶς οὖν δι' αὐτῶν δαίμονες ἀπελαμβάνονται, ἀσθενεῖς θεραπεύονται, τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, λεπροὶ καθαίρονται, πειρασμοὶ καὶ ἀνίαι λύνονται, πᾶσα δόσις ἀγαθὴ ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων δι' αὐτῶν τοῖς ἀδιστάκτω πίστει αἰτοῦσι κάτεισι; Πόσα ἂν ἔκαμες, ἵνα προστάτην εὐρύης θνητῶ σε βασιλεῖ προσάγοντα καὶ ὑπὲρ σοῦ πρὸς αὐτὸν τοὺς λόγους ποιούμενον; Τοὺς οὖν προστάτας τοῦ γένους παντὸς τοὺς τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἡμῶν τὰς ἐντεύξεις ποιουμένους οὐ τιμητέον; Ναὶ μὴν τιμητέον, ναοὺς ἐγείροντας τῷ Θεῷ ἐπὶ τῷ τούτων ὀνόματι, καρποφορίας προσάγοντας, τὰς τούτων μνήμας

γεραίροντας

καὶ ἐν αὐταῖς εὐφραينوμένους πνευματικῶς, ἵνα οἰκεία τῶν συγκαλούντων ἡ εὐφροσύνη γένηται, ἵνα μὴ θεραπεύειν πειρώμενοι τοῦμπαλιν αὐτοὺς παροργίσωμεν. Οἷς μὲν γὰρ Θεὸς θεραπεύεται, καὶ οἱ τούτου θεράποντες εὐφρανθήσονται· οἷς δὲ προσοχθίζει Θεός, καὶ οἱ τούτου προσοχθιοῦσιν ὑπασπισταί. «Ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς» καὶ κατανύξει καὶ τῶν δεομένων ἐλέω τοὺς ἁγίους πιστοὶ θεραπεύσωμεν, οἷς μάλιστα καὶ Θεὸς θεραπεύεται. Στήλας αὐτοῖς ἐγείρωμεν ὀρωμένας τε εἰκόνας καὶ αὐτοὶ ἔμψυχοι στήλαι καὶ εἰκόνες αὐτῶν τῇ τῶν ἀρετῶν μιμήσει γενώμεθα.

Τὴν Θεοτόκον ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοῦ μητέρα τιμήσωμεν· τὸν προφήτην Ἰωάννην ὡς πρόδρομον καὶ βαπτιστὴν ἀπόστολόν τε καὶ μάρτυρα· «οὔτε γὰρ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου ἐγγήγερται», ὡς ὁ ὕριος ἔφησε, καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸς πρῶτος κῆρυξ γεγένηται. Τοὺς ἀποστόλους ὡς ἀδελφούς τοῦ υἱοῦ καὶ ἀντόπτας καὶ ὑπηρέτας τῶν αὐτοῦ παθημάτων, οὓς «προγονοὺς προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ· πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους». Τοὺς τε τοῦ υἱοῦ μάρτυρας ἐκ παντὸς τάγματος ἐκλελεγμένους ὡς στρατιώτας Χριστοῦ καὶ τὸ αὐτοῦ πεπωκότας ποτήριον τὸ τε τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ θανάτου βαπτισθέντας βάπτισμα ὡς κοινωνοὺς τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς δόξης, ὧν ταξίαρχος ὁ πρωτοδιάκονος Χριστοῦ καὶ ἀπόστολος καὶ πρωτομάρτυς Στέφανος· καὶ τοὺς ὀσίους πατέρας ἡμῶν τοὺς θεοφόρους ἀσκητὰς, τοὺς τὸ χρονιώτερον καὶ ἐπιπονώτερον μαρτύριον τῆς συνειδήσεως διαθλήσαντας, «οἱ περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ

ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος». Τοὺς πρὸ τῆς χάριτος προφήτας, πατριάρχας, δικαίους τοὺς προκατηγγελεκτότας τὴν τοῦ ὑρίου παρουσίαν. Τούτων πάντων ἀναθεωροῦντες τὴν πολιτείαν ζηλώσωμεν τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλπίδα, τὸν ζῆλον, τὸν βίον, τὴν καρτερίαν τῶν παθημάτων, τὴν ὑπομονὴν μέχρις αἵματος, ἵνα καὶ τῶν τῆς δόξης στεφάνων αὐτοῖς κοινωνήσωμεν».

Δηλαδή : «Πρέπει νὰ τιμοῦμε τοὺς ἁγίους ὡς φίλους τοῦ Χριστοῦ, ὡς παιδιά καὶ κληρονόμους τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ θεολόγος Εὐαγγελιστής· Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι (Ἰωάννη α', 12). ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δοῦλοι, ἀλλ' υἱοί· εἰ δὲ υἱοί, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ (Γαλάτας δ', 7 καὶ Ῥωμαίους η', 17). αἱ ὁ ὑριος στὰ ἱερά Εὐαγγέλια λέγει στοὺς Ἀποστόλους· Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε. Οὐκέτι ὑμᾶς καλῶ δούλους· ὁ γὰρ δοῦλος οὐκ οἶδε, τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος (Ἰωάννου ιε', 14-15). Ἄν καὶ ἡ δημιουργὸς καὶ κύριος ὅλων λέγεται βασιλεύς βασιλέων καὶ ὑριος κυριευόντων (Α' Τιμόθεον στ', 15) καὶ Θεός θεῶν (Δευτερονομίου ι', 12) πάντως καὶ οἱ Ἅγιοι λέγονται θεοὶ καὶ κύριοι καὶ βασιλιάδες. Αὐτῶν Θεός καὶ ὑριος καὶ βασιλιά εἶναι καὶ λέγεται ὁ Θεός Ἐγὼ γάρ εἰμι, λέγει στὸν Μωϋσῆ, ὁ Θεός Ἀβραάμ καὶ Θεός Ἰσαάκ, καὶ Θεός Ἰακώβ (Ἐξόδου γ', 6. Ματθαίου κβ', 32). αἱ ὁ Θεός ἔκανε τὸν Μωϋσῆ θεὸ τοῦ Φαραώ (Ἐξόδου ζ', 1). αἱ τοὺς ἀποκαλῶ θεοὺς καὶ βασιλιάδες καὶ κυρίους ὄχι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ βασίλευσαν στὰ πάθη καὶ κυριάρχησαν πάνω σ' αὐτά, καὶ φύλαξαν ἀπαραχάρακτη τὴν ὁμοίωσιν τῆς θείας εἰκόνας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγιναν (γιατί βασιλιάς λέγεται καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ), καὶ ἐνώθησαν μετὰ τὸν Θεὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ τὸν δέχτηκαν σάν ἔνοικο καὶ ἔγιναν μετὰ τὴν

μέθεξῃ σ' αὐτόν κατὰ χάρη ὅ, τι εἶναι αὐτός κατὰ φύση. Πῶς λοιπόν μπορούμε νά μή τιμοῦμε αὐτούς πού ὑπῆρξαν διάκονοι καί φίλοι καί υἱοί τοῦ Θεοῦ; Γιατί ἡ τιμή πρός τούς εὐγνώμονες τῶν ὁμοδούλων ἀποδεικνύει τήν καλή διάθεση πρός τόν κοινό δεσπότη.

Αὐτοί ἐγιναν ναοί τοῦ Θεοῦ καί καθαρά καταλύματα· Ἐνοικήσω γάρ ἐν αὐτοῖς, λέγει ὁ Θεός, καί ἐμπεριπατήσω καί ἔσομαι αὐτῶν Θεός (Λευιτικό κστ' 11-12. Ἰεζεκιήλ λζ' 27. Ἰσραηλῶν ὁρηνθίους στ' 16). Ὅτι λοιπόν ψυχαί δικαίων ἐν χειρί Θεοῦ, καί οὐ μή ἄψηται αὐτῶν βάσανος (Σοφία Σολομῶντος γ', 1) τό λέγει ἡ θεία Γραφή· γιατί ὁ θάνατος τῶν ἀγίων εἶναι μᾶλλον ὕπνος παρά θάνατος. Ἐσκόπισαν γάρ εἰς τόν αἰῶνα καί ζήσονται εἰς τέλος (Ψαλμός μῆ' 10) καί Τίμιος ἐναντίον ὑρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ (Ψαλμός ριε' 6). Τί λοιπόν πῶς πολύτιμο ὑπέρχει ἀπό τό νά εἶναι κανεῖς στά χέρια τοῦ Θεοῦ; Γιατί ὁ Θεός εἶναι ζωή καί φῶς καί ὅσοι βρίσκονται στά χέρια τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν στή ζωή καί τό φῶς. Ὅτι διά μέσου τοῦ νοῦ ὁ Θεός ἐγινε ἔνοικος στά σώματα τους, τό λέγει ὁ ἀπόστολος· Οὐκ οἶδατε, ὅτι τά σώματα ὑμῶν ναός τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Πνεύματος Ἁγίου ἐστίν (Α' ὁρηνθίους στ' 19). Ὁ ὑριος τό Πνεῦμα ἐστι, (Ἰσραηλῶν ὁρηνθίους γ', 17) καί Εἴ τις ναόν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός (Α' ὁρηνθίους γ', 17). Πῶς λοιπόν μπορούμε νά μή τιμοῦμε τούς ἔμψυχους ναούς τοῦ Θεοῦ, τά ἔμψυχα τοῦ Θεοῦ σκηνώματα; Γιατί αὐτοί ζώντας στάθηκαν στόν Θεό μέ παρησία.

Ὁ δεσπότης Χριστός μᾶς ἔδωσε πηγές σωτήριες τά λείψανα τῶν Ἁγίων, πού μέ πολλούς τρόπους παρέχουν τίς εὐεργεσίες, ἀναδίνοντας εὐωδιαστό μύρο. αἱ κανεῖς νά μήν ἀπιστεῖ. Γιατί, ἂν ἀπό ἀπότομο βράχο στήν ἔρημο ἔκανε νά ἀναβλύσει νερό, ὅταν ἔθελε ὁ Θεός (Ἐξόδου ιη' 6) καί ἀπό σιαγόνα ὄνου γιά τόν Σαμψών πού διψοῦσε (Ἰσραηλῶν ὁρηνθίους στ' 16) εἶναι ἀπίστευτο ὅτι ἀναβλύζει εὐωδιαστό μύρο ἀπό τά μαρτυρικά λείψανα; Διόλου, γι αὐτούς

πού ξέρουν τή δύναμη τοῦ Θεοῦ καί τήν τιμή πού ἀξιῶνται οἱ ἅγιοι ἀπ' αὐτόν. ἀτά τόν νόμο ὁ καθένας πού ἄγγιζε νεκρό ἦταν ἀκάθαρτος, ἀλλά αὐτοὶ δέν εἶναι νεκροὶ (Ἀριθμοὶ ιθ' 11). Ἀπό τότε πού ἡ αὐτοζωή, δηλαδή ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς, συμπεριλήφθηκε στοὺς νεκρούς, δέν ἀποκαλοῦμε πιά νεκρούς αὐτούς πού κοιμήθηκαν μέ τήν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καί τήν πίστη σ' αὐτόν. Γιατί πῶς μπορεῖ νεκρό σῶμα νά θαυματουργεῖ; Πῶς λοιπόν διά μέσου αὐτῶν δαίμονες καταδιώκονται, ἄρρωστοι γιαιτρεύονται, τυφλοὶ ἀποκτοῦν τό φῶς τους, λεπροὶ καθαρίζονται (Ματθαίου ια', 5 καί Λουκᾶ ζ', 22) πειρασμοὶ καί ἀνίες καταπολεμοῦνται, κάθε ἀγαθή δωρεά (Ἰακώβου α', 17) κατέρχεται ἀπό τόν Πατέρα τῶν φώτων διά μέσου αὐτῶν σέ ὅσους ζητοῦν μέ πίστη χωρίς δισταγμούς; Πόσους κόπους δέν θά κατέβαλες, γιά νά βρεῖς ἕνα προστάτη πού θά σέ πήγαινε σέ θνητό βασιλιά καί γιά χάρη σου θά μιλοῦσε σ' αὐτόν; Δέν πρέπει λοιπόν νά τιμοῦμε τοὺς προστάτες ὀλόκληρου τοῦ γένους, πού γιά μᾶς παρακαλοῦν τόν Θεό; αἱ βέβαια πρέπει νά τοὺς τιμοῦμε, κτίζοντας ναοὺς γιά τόν Θεό στό ὄνομά τους, προσφέροντας καρπούς, ὑμνῶντας τίς μνήμες τους καί νιώθοντας εὐφροσύνη πνευματική σ' αὐτές, γιά νά γίνει οἰκεία ἢ χαρά ὅλων αὐτῶν πού συγκεντρώνονται, γιά νά μή τοὺς ἐξοργίσουμε προσπαθώντας νά τοὺς τιμήσουμε μέ διαφορετικό τρόπο. Γιατί ὅταν ὁ Θεός λατρεύεται, τότε καί οἱ πιστοὶ του ὑπηρέτες χαίρονται· ὅταν ὀργίζεται ὁ Θεός, τότε ὀργίζονται καί οἱ ὑπάσπιστές του. Ἐν ψαλμοῖς καί ὕμνοις καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς (Ἐφεσίους ε', 19) καί μέ κατάνυξη καί μέ τό ἔλεος τῶν προσευχομένων ἄς τιμήσουμε ἐμεῖς οἱ πιστοὶ τοὺς Ἁγίους, στοὺς ὁποίους κατ' ἐξοχήν ὁ Θεός λατρεύεται. Ἄς ὑψώνουμε γι' αὐτούς στῆλες καί ὀρατές εἰκόνες καί οἱ ἴδιοι ἄς γίνουμε ἔμψυχες στῆλες καί εἰκόνες αὐτῶν μέ τή μίμηση τῶν ἀρετῶν.

Ἄς τιμήσουμε τή Θεοτόκο ὡς κυριολεκτικά καί ἀληθινά μητέρα τοῦ Θεοῦ· τόν προφήτη Ἰωάννη ὡς πρόδρομο καί ἀπιστή καί ἀπόστολο καί μάρτυρα Οὔτε γάρ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου ἐγγήγερται (Ματθαίου ια', 11) ὅπως εἶπε ὁ ὑρίος, καί τῆς βασιλείας αὐτός ἔγινε πρῶτος κήρυκας· τούς ἀποστόλους ὡς ἀδελφούς τοῦ ὑρίου καί ἀντόπτες καί ὑπηρέτες τῶν παθημάτων του, τούς ὁποίους προγνούς καί προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ (Ρωμαίους η' 29) ὁ Θεός καί Πατέρας. Πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καί διδασκάλους (Α' ορινθίους ιβ' 28) καί τούς μάρτυρες τοῦ ὑρίου, πού διαλέχτηκαν ἀπό κάθε τάγμα σάν στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, πού ἔχουν πιεῖ τό ποτήρι του καί πῆραν τό βάπτισμα τοῦ ζωοποιοῦ θανάτου του ὡς κοινωνοί τῶν παθημάτων του καί τῆς δόξας, στούς ὁποίους ταξίαρχος εἶναι ὁ πρωτοδιάκονος τοῦ Χριστοῦ καί ἀπόστολος καί πρωτομάρτυρας Στέφανος· καί τούς ὁσίους πατέρες μας τούς θεοφόρους ἀσκητές πού γυμνάστηκαν στό διαρκέστερο καί ἐπιπονώτερο μαρτύριο τῆς συνειδήσεως, πού περιῆλθον περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καί ὄρεσι καί σπηλαίοις καί ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς (Ἐβραίους ια' 37-38) τούς πρίν ἀπό τή χάρη προφήτες, πατριάρχες, δικαίους πού εἶχαν προαναγγείλει τήν παρουσία τοῦ ὑρίου. Ὅλων αὐτῶν ἐξετάζοντας (Ἐβραίους ιγ', 7) τήν πολιτεία, ἃς ζηλώσουμε τήν πίστη, τήν ἀγάπη, τήν ἐλπίδα, τόν ζῆλο, τήν ζωή, τήν καρτερία τῶν παθημάτων, τήν ὑπομονή ὡς τόν μαρτυρικό θάνατο γιά νά κοινωνήσουμε μέ αὐτούς στά στεφάνια τῆς δόξας (Α' Πέτρου ε' 4) »

Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως, κείμενο-μετάφραση-εἰσαγωγή – σχόλια Νίκου Ματσούκα, ἐκδόσεις Π. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1983, 15 (88) σσ. 384-391).

«Περί μνείας ἁγίων»

« Μιᾶ τῶν ἡμερῶν μνεῖαι ἁγίων ἐπετελοῦντο ἐν τῇ πόλει, καὶ παρελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος λέγει τῷ μακαρίῳ Εὐσεβίῳ τῷ ἐπισκόπῳ· Πάτερ τίμιε, εἶπέ μοι, παρακαλῶ, οἱ τὰς μνείας τῶν Ἁγίων ἐπιτελοῦντες ἐν ποίᾳ τάξει εἰσίν, καὶ ποῖον μισθὸν ἔχουσιν παρὰ τοῦ Σωτῆρος, λογίζομαι γὰρ ἐγὼ ὅτι οὐδὲν παρ' ἡμῶν χρήζουσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ ὑπάρχοντες. αἱ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος Εὐσέβιος· Οὐ γὰρ ἔχουσιν ἐκεῖνοί τι παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐμεῖς χρεῖαν ἔχομεν. Τὰ παρ' ἐκείνων ἀγαθὰ ἀτελεύτητα γὰρ ὑπάρχουσιν καὶ ἀδαπάνητα, καὶ τὸ ἐκείνων φῶς δικαίοις διὰ παντός, τὰ δὲ ἡμέτερα ἀγαθὰ πρόσκαιρα καὶ ὀλιγοχρόνια τυγχάνουσιν, καὶ τὸ φῶς παρερχόμενον. Διὰ τοῦτο οὖν ἐκελεύσθημεν μετ' εὐχῆς καὶ ὕμνων ἐπιτελεῖν τὰς τῶν Ἁγίων μνείας, ἵνα δεξάμενοι τοὺς ὕμνους καὶ ἀκούοντες τὰ ἐγκώμια, δυσωπήσωσι τὸν φιλάνθρωπον Ἰησοῦν δέξασθαι χρονίους εὐχὰς ἡμῶν· χρή οὖν τὰς μνείας ἐπιτελοῦντας τῶν Ἁγίων, τελεῖν αὐτὰς μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, προσδέξασθαι εἰς τὸν ἄριστον οὓς ἂν λάχῃ ἄνθρωπος ἀναγκάσασθαι αὐτούς· ὅτι οὕτως ὀφείλει λογίσασθαι ὅτι οἱ μάρτυρες εἰσιν οἱ ἀριστοῦντες· καὶ μὴ ἀμφιβάλλῃς τοῦτο· ἀληθῶς γὰρ τοῖς μετὰ σπουδῆς ἐπιτελοῦσιν καθαρῶς τὰς μνείας τῶν Ἁγίων, αὐτοὶ παραγίγνονται εἰς τὸν ἄριστον· καθὼς ὁ Σωτὴρ ἔφη, ὅτι Ὅς ἂν ποιῆσει ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησεν. αἱ πάλιν· Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται. Εἰ οὖν ὁ τοὺς πένητας δεχόμενος δηλοῖ ὅτι τὸν Χριστὸν δέχεται, καὶ ὁ δεχόμενος εἰς ὄνομα μαρτύρων, αὐτοὺς δέχεται τοὺς μάρτυρας, καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὸ κέρδος

μετὰ τῶν Ἁγίων ἔχει, καθὼς εἶπεν ὁ ὕριος· Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται.

Εἴ τις οὖν ἐστὶν φιλάργυρος, καὶ ἐπιτελεῖ μνείας Ἁγίων, οὕτως ὀφείλει ἐπιτελεῖν. Πρὸ πάντων ὀφείλει ἔχειν τὴν ἀγάπην· κἂν ἔχθραν, κἂν μάχην ἔχει μετὰ τινος, κἂν ἔριν, κἂν φθόνον, λῦσαι ὀφείλει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἵνα εὐπρόσδεκτος αὐτοῦ ἢ δεξιῶσις τῆς εὐχῆς γένηται· ἐὰν δὲ ποιῇ κάματον μέγαν καὶ ἀναλίσκει πολλὰ, τὴν κακίαν δὲ κακίαν τῶν ἐχθρῶν οὐ λύει, μάταιος ὁ κάματος αὐτοῦ γέγονεν· Ὁ γὰρ ὕριος παρήγγειλε λέγων Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Εἶδε ὅτι ἐὰν μὴ διαλλαγῆς τῷ ἀδελφῷ σου καὶ μισῆς τὴν κακίαν σου, οὐκ ἐπέστρεψεν σε ὁ ὕριος προσενέγκαι τὸ δῶρόν σου; μεγάλην κρίσιν κέκτηται ψυχὴ μνησίκακος, μέγαν μισθὸν ἔχει ὁ ἄκακος· ὅπου γὰρ ἀγάπη, ἐκεῖ ἀνλίζεταί ὁ Θεός, καὶ μόνην παρ' αὐτῷ ποιήσει· ὁ γὰρ μετὰ ἀγάπης ποιῶν, πάντα αὐτῷ εὐπρόσδεκτα γίνονται· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐώρακε τὸν Θεόν· οὕτως ὀφείλει ἐπιτελεῖν μνείας ἁγίων, ὅς καὶ βουλόμενος μισθὸν λαβεῖν παρὰ ὑρίου.

Οἱ δὲ παραγενόμενοι εἰς μνείας τῶν ἁγίων, ὄφειλον μετὰ πάσης σπουδῆς τὸ μῆκος τῆς νυκτὸς ἀόκνως πληρῶσαι. Μηδεὶς ἀμελήσει· ἵνα μὴ ἄμισθον ποιήσῃ τὸν κόπον αὐτοῦ. Πολλοὺς γὰρ οἶδα παραγινομένους εἰς τὰς μνείας τῶν ἁγίων, καὶ προστιθέντας ἁμαρτίας, καὶ οὕτως ἀπερχομένους· παραγίνοντα γὰρ οὐχ ἕνεκεν εὐχῆς, ἀλλ' ἕνεκεν τέρψεως· οἱ μὲν γὰρ ζητοῦσιν πρωτοκαθέδρας, τόπους ὑψηλοῦς, ποιοῦσιν θορύβους, ἐφείρουσιν μάχας καὶ ἀηδίας· ἄλλοι καθεζόμενοι βύουσιν ὡσεὶ ἀσπίδων τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὔτε Γραφῆς ἀκούουσιν, οὔτε Ψαλμωδίας, οὔτε εὐχῆς, ἀλλὰ τὰς

γλώσσας δξύνουσιν ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἐκ τῆς φλυαρίας οὐκ ἐξίστανται, περιβλεπόμενοι καὶ γελῶντες καὶ σκώπτοντες τὸν πλησίον· καὶ γρηγοροῦσιν, καὶ ἐν τούτοις ἀσχολοῦνται· καὶ ὅτε λοιπὸν ὁ ὕπνος αὐτοὺς νικήσῃ ἐξέρχονται καὶ διδοῦσιν ἑαυτοὺς τῷ ὕπνῳ, καὶ ἕως μέση ἡμέρα διαφάυση κείνται ὡς νεκροί· καὶ ὅταν ἐγερθῶσιν, ἄρχονται θέατρα κατασκευάζειν, καὶ συγκροτοῦσιν τοὺς θέλοντας παραμεῖναι τῇ εὐχῇ καὶ ἀσχολοῦσιν εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ποιοῦσι γὰρ παλαιστρικά κροτήματα ἕσω ὁ ἱερεὺς προσφέρει τὴν ἱκεσίαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, προτεθεικῶς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, καὶ ἔξω γίνονται παίγνια. Οὐαὶ τοῖς παίζουσιν τὸ παίγνιον τῆς πλάνης· οὕτως γὰρ ἔπαιξαν οἱ Ἰσραηλιῖται, καὶ ἐπῆλθεν αὐτοῖς κακά. Μωσῆς γὰρ ἐν τῷ ὄρει τὸν Θεὸν ἰκέτευεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ λαὸς μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ ποιεῖν, ἀνέστησαν παίζειν, καὶ ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὄλεθρος καὶ ὀργή, καὶ ἔπεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες.

Τὶ παραγένονας, ἄνθρωπε, εἶπέ μοι ἐλαττώσαί σου τὰ κακά, ἢ προσθεῖναι ; εὐξασθαι ἢ παλαιῖσαι; Φίλος παραγένου τῷ πλησίον σου, καὶ ἐχθρὸς ἀπέρχῃ· δίκαιον ἦν μᾶλλον ἔχοντά σε κακίαν μετὰ τοῦ πλησίον σου, λῦσαι ἐρχόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐξιλάσασθαι τὸν Θεόν· νῦν δὲ φίλος παραγένου, καὶ ἐχθρὸς ἀπέρχῃ.

Οὐδὲν κακὸν μέσον σου κάκεινου, οὐ χρήματα, οὐ κληρὸς, οὐ μερισμὸς κτημάτων, οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες, ἀλλὰ μετὰ ἀγάπης ἐλθόντες εἰς τὴν ἀκερδῆ πληγὴν, ἐχθροὺς ἄλλους κτῶνται· μετὰ ἀγάπης παραγίνονται, καὶ μετὰ πολλῆς κακίας ἐκπορεύονται. Εἶπω σοι τὸ κέρδος τῆς πάλης, αἷματα, κλάσματα, κατατομὴν σωμάτων, ἔριν, φθόνον, ζῆλον, ἔχθραν, ψυχῆς ἀπώλειαν, σώματος καταφθοράν, ματαίαν τοῦ παλαιστοῦ τὴν μερίδα. Εἰ οὖν οὐδὲν κέρδος ἔχειν πάλην, ἀλλὰ μᾶλλον ζημία, τί οὐκ ἐκκόπτεις ἀπὸ σοῦ τὸ

κακόν, καὶ μετὰ σπουδῆς παραμένη τῇ εὐχῇ, καὶ προσπίπτεις τοῖς ἀγίοις μάρτυσιν; ἵνα πρεσβείαν ὑπὲρ τοῦ ποιήσωσιν πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τὸ χειρόγραφον τῶν ἀμαρτιῶν σου ἐξαλείψουσιν· ἕκαστος οὖν ὁ παραγινόμενος εἰς μνήμην ἀγίων μαρτύρων, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὸν ἐργάτην πληρώσει, ἵνα μὴ ἄμισθος ἐξέλθῃ. Οὐδεὶς γὰρ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ· οὐδεὶς λαμβάνει μισθόν, ἐὰν μὴ τὸν ἐργάτην τέλειον ἀναδέξῃται.

Ὁ πρεσβύτερος, τὰς εὐχὰς ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἀνάπεμψον ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· εὐγρήγορος γενοῦ, μὴ δώσης ἑαυτὸν τῷ ὑπνω· Γρηγορεῖτε γὰρ, ὁ ὕριος, καὶ προσεύχεσθε, ἔφη, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν· μὴ ὑπνώσης, ἵνα μὴ ἀπολέσης τὰ πρόβατα. Ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ λύκος τὸν ποιμέν κοιμώμενον, ταχέως ὑπείσέρχεται εἰς τὴν ἀγέλην· μὴ κοιμηθῆς, ἵνα μὴ ἀπολέσης τὸ ποίμνιον, ὡς ὁ Σαμψὼν τοὺς βόστρυχας τῆς χάριτος· ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς τὴν ποίμνην σου φύλαξον· τὸν φλύαρον ἐπιστόμισον, τὸν ἀμελοῦντα ἐπίδειξον σπουδάξῃν, τὸν μὴ παραγενάμενον καταδίκασον, τοὺς κάμνοντας μακάρισον, τοὺς ὀλιγοροῦντας ὑπομένειν δίδαξον· ἵνα ἐν πᾶσιν δόκιμος εὐρεθῆς. Ὁ διάκονος, ἐν σπουδῇ τῆς εἰρήνης φώνει, τὸν λαὸν καταπραΰνων, τοὺς θορύβους καταπαύων· τοὺς ὑπολειφθέντας συνάγαγε τοὺς ἐξερχομένους τῆς ἐκκλησίας ἐπιτίμησον, τοὺς ψυθιριστὰς κατάστειλον, ἵνα ἐν πᾶσιν ἀκατάκριτος ἐξέλθῃς· ὁ ἀναγνώστης, μὴ ἀμέλει τοῦ σοῦ χαρίσματος, τὴν τῶν θείων Γραφῶν διδαχὴν καὶ παραίνεσιν τοῖς πᾶσιν ἄφθονος μετὰδος, μετὰ πολλῆς τῆς εὐσεβείας μεταδιδούς, ἵνα τὸν τῆς διδασκαλίας μισθὸν σαυτῷ περιποιήσῃς· ὁ ψάλτης, τῆς δοθείσης σοι χάριτος μὴ καταφρονήσῃς, ἀλλὰ τὴν τῶν μελωδημάτων ὑμνωδίαν ἄοκνος ἐκβόησον, ψάλλων ἀδιαλείπτως, καθὼς εἶπεν ὁ Δαβὶδ παραγγέλλων, Ψάλλατε τῷ

Θεῶ ἡμῶν, ψάλατε τῷ ασιλεῖ ἡμῶν· ψάλατε ὅτι ασιλεύς πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός, ψάλατε συνετῶς.

Ὁ ὑπηρέτης, τοῦ ἔργου σου μὴ ἀμέλει, ἀλλὰ πάντα ἀγόγγυστος ἐπιτέλεσον. Ὁ λαϊκός, τὴν ἀκοὴν εὐτρέπισον καὶ πρὸς τὴν τῶν θείων Γραφῶν ἀκρόασιν ἔτοιμος γενοῦ. Αἱ γυναῖκες, τὰς φλυαρίας ἐκ τῶν στομάτων ὑμῶν ἐξάρατε, τοὺς ψιθυρισμοὺς καταπαύσατε· μνήσθητε πῶς τῇ Εὐα ψυθυριάσας ὁ ὄφις τοῦ παραδείσου ἐξέβαλεν· τὰς γλώσσας ὑμῶν καταπαύσατε, καὶ τοῦ ὑπακούειν τοὺς ψαλμοὺς εὐπρόθυμοι γίνεσθε· ἵνα πάντες τέλειον ἐργάτην ἀποδιδούντες, τελείου μισθοῦ ἀξιωθῆτε ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότη ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Εὐσεβίου Ἀλεξανδρείας, Λόγοι (Η') PG 86A , 357A-361D